

Jaargang 20.

Nummer 2.

2022.

"Vier Heerlijkheden"

Historische Werkgroep Stichting De Vier Heerlijkheden te Brakel.

Omslag: "Huis Brakel".
Tekening: Jaap Verweij.

	Blz.
Van de Werkgroep	1
Brakelse arts omgekomen bij de vulkaanuitbarsting in 1883 op Java	2

Redactie:

Jan van Loopik.
Ap de With.

Titel: "Vier Heerlijkheden"
ISSN: 2542-5781
Oplage: 160 stuks.

Historische Werkgroep
Stichting
De Vier Heerlijkheden
Brakel.

Dwarssteeg 4, 5306 BC Brakel.

Ap de With

Van de werkgroep

In het Koetsiershuis ligt een gevelsteen afkomstig van het voormalige doktershuis buitendijks aan de Waaldijk, tegenover de plaats waar voor de dijkverzwaring de Ronduit stond. De gevelsteen bevat de tekst:

P.J. Loysen Dillie, oud 10 jaar 27 mei 1871.

Vader J.W. Loysen Dillie was arts in Brakel van 1869 - 1880. In Arnemuiden maakte deze arts een difteritis-epidemie mee. Ook toen al wisten ze dat afstand houden zoals wij dat in de corona-tijdperk meemaakten, hielp om besmetting te voorkomen. We zijn de levensloop nagegaan van deze arts die de grote natuurramp in 1833 op Java niet overleefde.

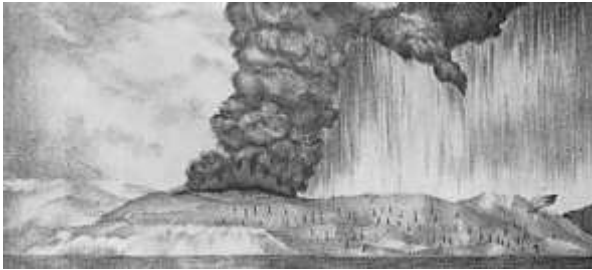
Als deze periodiek bij u in de bus valt, hebben we onze eerste twee open avonden in het Koetsiershuis na de coronaperiode weer achter de rug. Door een verbouwing van Huis Brakel kunnen we nu enkele maanden helaas ons onderkomen niet openstellen. We houden u op de hoogte via de Bommelerwaardgids, u kunt ook onze website raadplegen:

www.vierheerlijkheden.nl

Brakelse arts omgekomen bij de vulkaanuitbarsting in 1883 op Java

Op 27 augustus 1883 vond er een vulkaanuitbarsting plaats op het eiland Krakatau met wereldomvattende gevolgen. De 882 meter hoge vulkaan in de straat Sunda, tussen het toenmalige Java en Sumatra (het huidige Indonesië).

Door de scheuren in de vulkaan was water in de magmakamer gestroomd waardoor de berg explodeerde. De ontploffing was zelfs in het oosten van Australië te horen en fragmenten van de vulkaan spoelden in Zuid-Afrika aan. De geluidsgolven waren zo krachtig dat ze zeven maal de wereld rond gingen. Het gevolg was ondermeer een flinke tsunami met golven van wel veertig meter hoogte waardoor honderden kampongs weggevaagd

werden en er tien-duizenden doden vielen.

De aswolke van de vulkaan bereikte een hoogte van 36 kilometer waardoor wereldwijd in de jaren erna het klimaat werd beïnvloed. Door de uitgestoten zwaveldioxide werd het zonlicht wereldwijd getemperd en daalde de gemiddelde temperatuur op aarde in het eerste jaar na de uitstoot met 1,2 graden Celsius.

Eén van de slachtoffers van deze ramp was een voormalige arts uit Brakel, de heer Johannes Willem Loysen Dillie, van 1869 – 1880 geneesheer in Brakel.

Middelburg, Breskens en Arnemuiden.

In 1803 vindt er een huwelijk plaats in Middelburg tussen Abraham Dillié en Johanna Anthonia Loysen uit Middelburg .

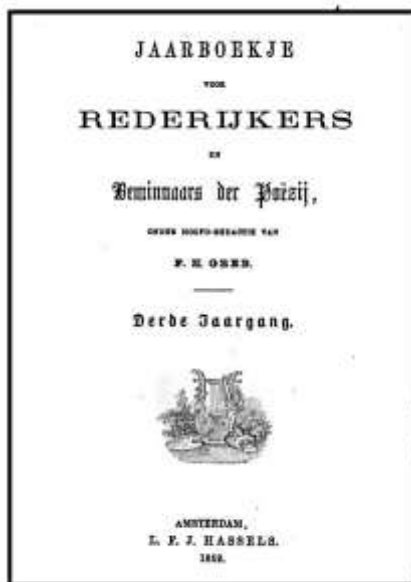
In 1804 kregen ze een zoon, genaamd Anthonie en in 1806 een zoon met de naam Paulus Marinus. Anthonie nam de achternaam van beide ouders aan en noemt zich Anthonie Loysen Dillié.

Hij huwde in 1834 Johanna Wilhelmina Grant en ze kregen in 1835 een zoon met de naam Johannes Willem Loysen Dillié, de toekomstige arts in Brakel.

Johannes Willem werd geboren op 14 november 1835 in Middelburg. Zijn ouders overleden vroegtijdig en hij werd door zijn grootmoeder, de weduwe Nader opgevoed. Hij studeerde vanaf januari 1852 aan de Geneeskundige School in Middelburg, waarna hij in 1856 in de drie vakken examen deed en zich als en kundig man ontplooid. Op 5 november 1858 ging hij in ondertrouw in Middelburg met Alida Ingelse, geboren 6 februari 1836 in Middelburg. In dat jaar 1858 was hij al Stedelijk en Plattelands Heel- en Vroedsmeester.

In 1859 was Loysen Dillié Here lid van de Rederijkerskamer van Middelburg, genaamd Concordia. De Rederijkers waren een groep mannen uit een bepaalde regio die regelmatig bij elkaar kwamen om poëzie voor te dragen.

Hij schrijft over een onuitgegeven handschrift 'Nemesis Divina' van Linneus en vertaalde een boek over elektrotherapie.

Loysen Dillié ging in 1858 als genees- heel- en verloskundige vanuit Breskens naar het vissersdorp Arnemuiden, bij zijn geboorteplaats Middelbug, want in Breskens leverde zijn praktijk niet genoeg op.

Op 28 januari 1860, overleed op 52-jarige leeftijd de heel- en vroedmeester Jan Oversluijs. Oversluijs was voorzitter van de kerkvoogdij. Loysen Dillié werd dan ook als notabel van de kerkvoogdij van Arnemuiden benoemd. Ook huisarts J. Noom overleed. Noom was nog een korte tijd opgevolgd door dokter A. Hendrix.

Het werd een zware tijd voor de enige huisarts voor Arnemuiden en Koudekerke, zonder collega-arts en zonder vroedvrouw.

Op 18 juli 1860 overleed op de leeftijd van zes maanden hun oudste kind. Het echtpaar kreeg daarna een zoon, Pieter Johannes, geboren 22 februari 1861. Op 21 september 1862 overleed hun dochtertje in de leeftijd van zes maanden. Het volgend jaar werd hun tweede zoon in Arnemuiden geboren: Antonie Paulus Abraham, geboren 22 oktober 1863.

In 1864 / 1865 heerste er een difteritis epidemie in Arnemuiden, De arts schreef hierover een publicatie. Er waren al eerder hevige epidemieën o.a. in 1843. De pokken heerste in 1855 en scarlatina in 1858 en 1859. Hij beschreef dat vooral de onhygiënische omstandigheden van deze plattelandsgemeente, bestaande uit vissers, boeren en burgers, ertoe bijgedragen heeft dat de epidemie zich kon verbreiden. Er heerste veel armoede in het dorp. Ook de vele verwantschappen onderling bevorderde deze ziekte. Hij gaf in zijn schets een paar treffende voorbeelden. Op een bevolkingsaantal van 1596 waren er 169 zieken en 29 sterfgevallen. In een tabel gaf hij per straat aan hoeveel ziekte- en sterfgevallen werden geconstateerd, daaruit trok hij de conclusie dat de ziekte zich vooral in familiale kring verspreidde. Zonder collega of vroedvrouw oefende hij een lastige praktijk uit in Arnemuiden en Kleverskerke waar zijn zwak gestel niet tegen opgewassen was. Dokter De Man jr. die hem behandelde, constateerde meer verslaving aan morfine dan een lichamelijke ziekte. Hij wist Johannes Willem te genezen.

Een jaar later werd door de gemeenteraad besloten geen kermis te houden en het ringrijden niet toe te staan om verspreiding van cholera te voorkomen.

Er moesten ook voorzorgsmaatregelen genomen worden om ziekte te voorkomen, er moest o.a. een opvanglokatie geschikt gemaakt worden, mocht de ziekte uitbreken. Alleen dokter Loysen Dillié en een gemeenteraadslid stelden zich voor deze commissie beschikbaar. De geneesheer moest onmiddellijk waarschuwen als er gevallen van cholera zich voordeden, personen moesten zo spoedig mogelijk worden begraven en met smetstof bezoedelde goederen moesten zo snel mogelijk worden weggeruimd. In dat jaar kreeg de dokter een beroerte. Enige tijd later vroeg de arts aan de gemeente hem een vroedvrouw beschikbaar te stellen. Uit een onderzoek bleek ook dat door de armoede in Arnemuiden 60 gezinnen de medische kosten niet kunnen betalen.

Hij was in die periode ook lid van de commissie ter voorziening in de nood der weduwen van verongelukte vissers.

Het gemeentebestuur is ervan overtuigd dat een geneesheer op ruim 1600 inwoners en dat zonder vroedvrouw, te gering is. In de Middelburgse courant wordt een oproep gedaan, maar toen was het te laat. De gezondheid van de dokter ging achteruit. Hij kreeg steeds meer te maken met reumatische stijfheid en moest voortdurend bloed opgeven. In 1866 werd hij geveld door een beroerte.

De oude garde van Arнемuiden.....

In januari 1867 vroeg de gemeentearts dokter J.W. Loysen Dillié ontslag. Hij was voornemens om de gemeente te verlaten. Hem was een toeval overkomen, waardoor hij zich niet meer in staat achtte om zijn functie uit te oefenen. Johannes Willem verliet Arнемuiden *‘als een opgebrande en gebroken man met de dood voor ogen’*

In februari meldde de 45-jarige, uit Middelburg afkomstige Frederik Marinus Westfaal Quadekker, arts te Colijnsplaat, zich bij de burgemeester als enige kandidaat en werd aangenomen.

Dokter Loysen Dillié vertrok weer naar Middelburg en kwam onder behandeling van zijn voormalige recto, dr. JC. De Man, die constateerde een morfineverslaving.

Voor zijn vrouw kocht Johannes Willem toen een boekhandel aan de Lange Noordstraat nr. L 117 om toch nog inkomsten te hebben.

Op 11 januari 1867 werd bij de notaris Siffle in Middelburg de zaak van de boek- en papierhandelaar Jacobus Johannes Thomkins overgedragen aan Johannes Willem Loysen Dillié, die haar zou voortzetten onder de firma J.J. Thomkins & Cie, maar gelukkig, Johannes Willem Loysen Dillié herstelde weer volledig.

Een zekere A. Loysen Dillié vierde op 23 maart 1867 in Middelburg bij de firma de gebroeders Abrahams, een drukkerij en binderij, zijn 50-jarige werkkring als bediende. Wie deze A was is niet bekend, maar het is een bewijs dat er meerdere familieleden met de naam Dillié in Middelburg woonden.

Brakel.

In 1869 verhuisde het gezin naar Brakel, daar werd J.W. Loysen Dillié geneesheer.

Op 27 mei 1871 legde zoon Pieter Johannes op tienjarige leeftijd de eerste steen van het huis aan de buitenzijde van de dijk schuin tegenover de toenmalige Ronduit.

Dit gemeentehuis was toen nog maar amper 10 jaar in gebruik. Voordien was de plek waar het doktershuis gebouwd werd een smederij gevestigd van achtereenvolgens Huibert Liev, Ledert de Pater en Dirk van Vliet, die tevens ook visser was.

Deze drie eigenaren hadden toen hun woonhuis aan de binnenzijde van de dijk waar naderhand de Ronduit gebouwd werd. Het huis aan de buitenzijde van de dijk is jarenlang door artsen bewoond geweest en voor de afbraak in de jaren '70 van de vorige eeuw eigendom geworden van de familie Van Wijgerden. Het werd toen een winkel in 'galanterieën en aanverwante artikelen'.

Op 25 juni 1873 kwam de vrouw van de arts op 37 jarige leeftijd door verdrinking in de rivier de Waal om het leven. De Tielsche courant doet daar twee dagen later verslag van. Ze werd een tijdje vermist en na lang zoeken in het water achter haar huis gevonden. Vermoedelijk is ze tijdens het spoelen van een doek te water geraakt. Ze werd begraven in Brakel.

BRAKEL, 25 Junij. Een droevig ongeluk heeft hier plaats gehad. Eene gehuwde vrouw werd gisteren avond vermist en na lang zoeken uit een water achter hare woning opgevischt. Men vermoedt, dat zij daarin een doek heeft willen uitspoelen en, door een noodlottig toeval, voorover daarin gestort en alzoo jammerlijk verdrongen is. Zij laat een diep bedroefden echtgenoot en twee nog jeugdige kinderen na.

Na de watersnood van 1876 was Johannes Willem Loysen Dillié secretaris penningmeester van de Commissie van Watersnood voor Brakel en Poederoijen. Deze commissie zorgde o.a. voor de huisvesting van degenen die hun woning verloren hadden. De heer Van Dam was van deze commissie de voorzitter. Andere commissieleden waren burgemeester J van Dalen, predikant Speelman uit Brakel, dijkgraaf C. van Dalen - Vervoorn, W. Bok, wethouder van Poederoijen, en S.F. Monhemius, gemeenteontvanger van Brakel en Poederoijen.

We vinden Loysen Dillié ook nog op een lijst van personen die voor de verkiezingen van de provinciale staten de dijkgraaf de heer H. O. van Os aanbeveelt.

In de periode hierna zien we de arts o.a. op 12 november 1878 als getuige optreden, samen met Steven Ermstrang, visser, 57 jaar bij de aangifte van de geboorte van Margaretha Evenwel, dochter van de hulponderwijzer Gerardus Adrianus Evenwel en Agetha, Elizabeth Postma.

Via Gorinchem naar Nederlands Indië

De arts verhuisde 14 augustus 1880 vanuit Brakel naar Gorinchem, werd daar genees- heel- en verloskundige.

— Bij resolutie van den minister van Kol., van 20 Nov. is de heer J. W. **Loysen Dillié**, genees-, heel- en verlosk. te Gorinchem, gesteld ter beschikking van den Gouv.-Gen. van N.-Indië, om te worden bestemd tot vervulling van eene der beschikbare plaatsen als burgerlijk geneeskundige in N.-Indië.

Hij had daar een huishoudster, Maria L. van den Hoven – Dupereij. Bij resolutie van de minister van Koloniën werd hij op 20 november 1880 ter beschikking gesteld aan de gouverneur van Nederlandsch Indië om *‘te worden bestemd tot vervulling van ene der beschikbare plaatsen als burgerlijk geneeskundige in Nederlandsch Indië.’*

Hij vertrok op 7 januari en komt in april 1881 vanuit Amsterdam met het stoomschip *‘Koningin Emma’* aan in Batavia. Er werd voor hem een machtiging verleend tot uitoefenen van de geneeskundige praktijk te Labak.

Hij sloot daar een nieuw huwelijk met Sophie C. A. Obertop. Op 15 december 1881 wordt uit dit huwelijk een zontje geboren. Van deze telg weten we verder niets.

Bevallen van een ZOON, SOPHIË LOYSEN
DILLIE, OBERTOP.
SERANG, 15 December 1881. 5814

In augustus 1883 vond de vulkaanuitbarsting plaats met wereldwijde gevolgen. De dokter en zijn vrouw moesten vluchten en liepen 24 uur lang over de hete lava zonder eten of drinken. Bedekt met brandwonden kwam de arts in een hospitaal terecht maar overleefde de ramp niet.

In een advertentie in de Javabode, een handels- en advertentieblad voor Nederlandsch Indië stond de tekst: Heden overleed na een langdurig lijden onzen geliefde echtgenoot en vader J. W. Loysen Dillie, in leven geneesheer te Anjer. S. Loysen Dillie – Obertop, P.J. Loysen Dillie, 2e luitenant der Artillerie. Volstrekt eenige en algemene kennisgeving, Soekaboemi, 26 december 1883.

Heden overleed na een langdurig lijden onze
geliefde echtgenoot en vader I. W.
LOYSEN DILLIÉ, in leven geneesheer
te Anjer.
S. LOYSEN DILLIE, OBERTOP.
P. J. LOYSEN DILLIE,
2e Luit. der Artillerie.
Volstrekt eenige en algemeene kennisgeving.
SOEKABOEMI 26 December 1883. 5067

De weduwe Obertop huwt vier jaar later, op 9 november 1887 in Samarang met J.C. Stravers, weduwenaar van M.C. de Bruin.

Gehuwd: J. C. STRAVERS,
weduwenaar van M. C. DE BRUIN,
en
S. C. A. OBERTOP,
weduwe van J. W. LOYSEN DILLIÉ,
Semarang, 19 November 1887. 4143

In 1877 was de oudste zoon Pieter Johannes naar Breda verhuisd vanwege zijn opleiding aan de Koninklijke Militaire Academie. Als cadet wordt hij in oktober 1882 benoemd als tweede Luitenant in Nederlands Oost Indië. Of hij tijdens de ramp ook in Indië was is niet bekend, maar gaat op 15 september 1883 in ieder geval als tweede luitenant met de boot *'Burgemeester Den Tex'*. Hij kwam daar op 26 oktober aan. Op 1 november wordt hij in Batavia geplaatst als tweede luitenant-artillerie. In 1884 overgeplaatst naar Salatiga. Hij gaat op 10 oktober per stoomschip genaamd Bromo van Batavia naar Samarang. Gedurende de diensttijd kregen ze geregeld verlof. In september 1897 gaat Pieter Johannes voor een jaar met verlof terug naar Nederland wegens ziekte. We weten dat hij in 1901 eervol ontslag kreeg uit de dienst als kapitein artillerie. In 1903 werkte hij in Soekaboemie – Preanger voor een wijnhandelaar Will Tourneur & Co. Hij overleed 24 november 1917 in Soekaboemi.

De tweede zoon Antonie Paulus Abraham is in 1879 van Brakel naar Gorinchem verhuisd en in 1881 van Gorinchem naar Breda. Op 24 september 1881 scheepte ook hij in naar Nederlands Oost Indië met de *'Zuid-Holland'*, waar hij op 5 november 1881 aankwam. Op gezette tijden voer hij heen en weer naar Europa, in november 1887 bijvoorbeeld met het stoomschip Zuid-Holland vanuit Rotterdam naar Nederlands Oost Indië, samen met een detachement subtroepen bestaande uit 6 onder-officieren en 50 manschappen. In 1898 kreeg hij ook vanwege langdurige dienst een jaar verlof. In 1905 is hij op eigen verzoek als kapitein ontslagen. Rond het overlijden van zijn broer in 1917 woonde hij in, Watergraafsmeer bij Amsterdam. Op 24 juni 1935 is hij in Den Haag op 72 jarige leeftijd overleden.

Oud-Lapitein A. P. A. Loysen Dillié overleden.

Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 72 jaar, overleden de heer A. P. A. Loysen Dillié, gepens. kapitein der artillerie Ned.-Indische leger.

De verassing zal plaats hebben Dinsdag 25 Juni in het crematorium te Westerveld.

Bronnen:

- * Periodiek Vier Heerlijkheden 17-1
- * Kroniek van de mensheid – Elsevier 1986
- * Archief vier Heerlijkheden – dossier artsen – A. van de Beek
- * De kroniek van Arnemuiden 1795 - 1869 - Historische Vereniging Arnemuiden
- * Website Historische Vereniging Arnemuiden – Chris Feij
- * Een bekend persoon te Arnemuiden – Arneklanken – J. Adriaanse
- * J.C. de Man, *Geneeskundige School*, 1853 e.v.
- * De locomotief, Samarangsch handels en advertentieblad 31-12-1883
- * Delpher.nl / krantenarchief

Bordeaux - Wijn,
van de firma
WILL. TOURNEUR & Co.
Irlichtingen, Prijscouranten en
Commissies bij
P. J. LOYSEN DILLIÉ,
Soekaboemi, Preanger. 380

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door:

BOON'S DAGMARKT

E. P. van Ooijenstraat 5 - 5308 KD Aalst - Tel. 0418-648008

HAIR FASHION LENY

Dr. van Aalststraat 3 - 5308 KJ Aalst - Tel. 0418-672119

PLUS SUPERMARKT DUIJZER

Molenkampsweg 3 - 5306 VN Brakel - Tel. 0148-671287

BERT DE VRIES. Garagebedrijf en tankstation

Zalmstraat 2 - 5306 GJ Brakel - Tel. 0418-671390

www.autobedrijfbertdevries.nl

HOVENIERSBEDRIJF DE PLATAAN

Kooiweg 6 - 5306 VT Brakel - Tel. 0418-673646

www.de-plataan.nl

DIJKHOF TWEEWIELERS

Kruispad 2 - 5306 AN Brakel - Tel. 0418-672623

www.dijkhoftweewielers.nl

Colors@Home LINDHOUT

Burg. Posweg 19 - 5306 GA Brakel - Tel. 0418-671349

www.lindhoutwonen.nl

T.H.O. BAKKER V.O.F.

Egter van Wissekerkeweg 5 - 5307 VA Poederrijen

Tel. 0418-671647

VAN GENDEREN

Attent - Bakkerij

Burg. Hobolaan 6a - 5305 CR Zuilichem - Tel. 0418-671360

KAASJAGER & VAN WIJK BV

Waaldijk 65 - 5306 CC Zuilichem - 0418-651247

TONGERLOO metaaltechniek

Groenesteeg 2A - 5306 AG Brakel - Tel. 0418-672169

www.tongerloometaal.nl

www.vierheerlijkheden.nl